

Анатолій Гугнин

Денис ГУГНИН

АНАТОЛІЙ ГУГНИН. ПОЕТ І КЛОУН

В українському театрознавстві – це перша спроба штрихів до портрета Анатолія Георгійовича Гугнина (1949–2001) – режисера, міма, засновника театру-студії “Мімограф” у Львові. Хто ж він був? Поет чи Клоун? Мім, чиї слова – жест, пластика. Через них він відкривав душу, розповідав про сокровенне. Він був творчою людиною, що відчувала Всесвіт, людиною, яка мала безліч ідей, не схожа на інших. Не тільки внутрішньо, але і зовні він нагадував відомого Ангела з вистави С. Образцова “Створення світу”. Йому, мабуть, було тісно у клітці, в яку загнала його дійсність. Людина, яка змогла створити свій власний театр, свою власну школу, але після якої залишилися тільки “Щоденник”, спогади, деякі нагороди, фотографії та мізерні відеозаписи. І ще залишилась пам’ять про єдиний у Львові театр пантоміми “Мімограф” і його незмінним керівником – Анатолієм Георгійовичем Гугниним.

А. Гугнин народився 17 листопада 1949 року у Запоріжжі. У 1954 році він, разом з батьками, переїхав до Львова, де на той час існувало дуже багато різних студій та гуртків для дітей. Хлопчик почав відвідувати студію циркового мистецтва. Поступово прості заняття перетворились на справжнє захоплення. Це був новий світ, який він відкрив для себе. Всі навички, отримані в студії, він удосконалював самостійно, присвячуючи цьому увесь свій час. Основними напрямками були жонглювання та клоунада. Він мріяв про роботу у державному цирку, але для цього потрібна відповідна освіта, якої він не мав. Єдиною можливістю показати себе – нерегулярні виступи у філармонії, що мало задовольняли його. Закінчивши Університет підвищення кваліфікації керівників художньої

*А Гугнин у авторському бенефіс-шоу “Поет та Клоун”.
24 листопада 1996 р.*

Студія циркового та естрадного мистецтва "Арлекін".
Львів, 1976–1984 рр.

Так захоплення відкрило йому шлях до режисури. На становлення Анатолія-режисера, як творчої одиниці, вплинули Леонід Єнгібаров та Марсель Марсо. А. Гугнину була близька філософія Леоніда Єнгібарова:

“Я виходжу на манеж не для того, щоб смішити шановну публіку. Я виходжу на манеж для того, щоб говорити з поважною публікою. Про добро і зло, благородство і підлість, про любов і ніжність.

самодіяльності (1970–1973), Гугнин стає керівником студії “Арлекін” при центральному Палаці піонерів. Там діти вивчали не тільки ази циркового мистецтва, але й правила поведінки на сцені і поза сценою. Зрештою, правила самого життя. Він привчав дітей долати лінощі, прагнути досконалості виконання номера, з розумінням та спокійно сприймати критику і поважати “конкурентів”. Наприклад, одну з виконавиць номера, Наталку Гулевату, зняли з програми буквально напередодні прем’єри, бо її подруга була більше підготована. І хоча Наталці стало прикро, але вона старанно виконувала інші обов’язки і навіть допомагала “суперниці” у виконанні номера.

Разом зі своїми вихованцями він брав участь у фільмі “Д’Артаньян і три мушкетери” (1978) режисера Георгія Юнгвальда-Хилькевича. Фільм знімали переважно у Львові. Ми можемо побачити у кадрах першої серії кінострічки групу вихованців Львівської студії “Арлекін”, які весело, з піснею про Рішельє, разом зі своїм керівником проходять вуличками нашого рідного міста.

Світ – крихкий, душа людини ранима, людина – нескінченно самотня” – сказав Л. Єнгібаров в одному з інтерв’ю [1].

Всесвітньовідомий клоун став для А. Гугнина кумиром. Кожен цирковий номер, який він придумує, знаходить своє підґрунтя. Наприклад, номер “Баланс”, який проіснував майже всю історію життя колективу. Артистка Лариса Гугнина була одягнена в гусарське вбрання. Декілька бокалів стояли на дошці, що, своєю чергою, трималися на ефесі шаблі, що впиралася своїм кінчиком у кінець другої, ручку якої Лариса тримала у роті. Під мелодію із знаменитого фільму “Гусарська балада” режисера Ельдара Рязанова, рухалася в танці по сцені, при цьому ще й робила кульбіти. А. Гугнин і сам усе життя наче ходив по лезу ножа, ніби балансував між життям і смертю.

Від французького міма М. Марсо він перейняв грим – обличчя білого кольору підкреслює вираз очей, які відкривають цілу гаму людських почуттів – смуток і радість, кохання і розчарування, і Гугнин-режисер розуміє, що це і є та ніша, яка досі

Анатолій Гугнин і вихованці студії циркового та естрадного мистецтва "Арлекін" у фільмі "Д'Артаньян і три мушкетери". Режисер – Георгій Юнгвальд-Хилькевич. Одеська кіностудія, 1978 р.

не використана ним. І хоча вже існували інші студії пантоміми, але він вирішує піти далі. Це мають бути не просто пантомімічні номери, але міні-вистави. І випускники студії "Арлекін" під керівництвом міма-Гугнина починають серйозніше засвоювати мистецтво пантоміми. Практично не вмючи танцювати, артист Гугнин доводить пластику свого тіла майже до ідеалу, вимагаючи того ж від своїх учнів. Простенька на перший погляд вправа "Пташка", виконується кистями рук в білих рукавичках, – символ свободи. Ця вправа стає головним випробуванням для того, хто хоче стати членом колективу.

У 1984 році режисер відкриває театр-студію "Експромт". Основа колективу залишилися незмінною: Дмитро Казанджев, Вадим Хом'як, Лариса Гугнина, Ірина Гугнина, Наталя Микитюк, Наталя Лейкіна та ін. В активі театру були вистави: "Ця весела планета", присвячена боротьбі за мир; "Арлекіно" – про жорстокість світу капіталу; "Подаруй свою радість" та інші. Вірний любові до цирку, тепер режисер намагається поєднати мистецтво цирку з мистецтвом театру пантоміми. Починається все з ідеї номера, яку приносить режисер на обговорення колективу. Далі – пошуки нових рухів, жестів. Працюють над кожною мініатюрою дуже ретельно, по три години поспіль, щоб зрештою відібрати лише один жест. Поступово окремі мініатюри складаються у виставу "Візит ввічливості", з якою театр їде на фестиваль в Бельгію, звідки повертається хоч і не з тріумфом, але визнанням і відзначенням дипломами.

1986 рік – театр змінює назву на "Мімограф". Керівництво Палацу культури ім. М. Кузнецова (нині

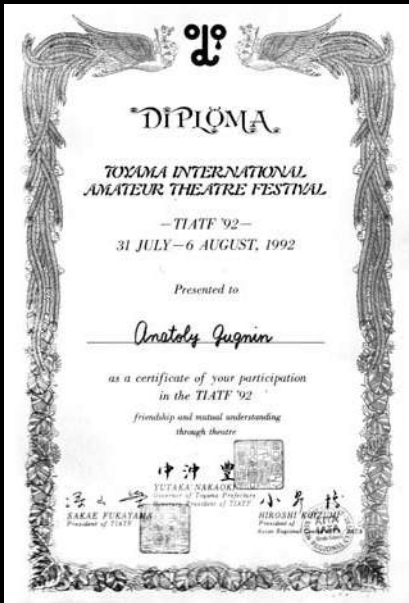
ім. Г. Хоткевича) надає колективу можливість працювати у цьому приміщенні. А. Гугнин, який багато читав, знаходить п'єсу "Поппі і Хуаххо" за мотивами новели естонського письменника Дугласа. Він бачить втілення теми та ідеї п'єси через пластику тіла (пантоміми). Тема – "невинні" пустощі зі зброєю. Ідея – показати, що зброя – це сила, що повинна бути в руках відповідальної людини, яка думає про наслідки і вміє цінувати життя. В рамках політичного театру Палацу Культури "Мімограф" випускає цю виставу.

1992 рік – виникає можливість поїздки до Японії у м. Тояма на Міжнародний фестиваль аматорських театрів. Він проводився один раз у 4 роки. Під час підготовки до фестивалю номерів стає все більше.

Анатолій Гугнин з акторами театру пантоміми "Мімограф" під час репетиції. Кінець 1980-х рр.

Диплом Міжнародного фестивалю аматорських театрів. Японія, м. Тояма, 1992 р.

Сцени з вистави "Попті і Хуаххо" Дугласа. Автор вистави – А. Гугнин. Театр пантоміми "Мімограф", 1992 р.

Ірина та Анатолій Гугнини під час репетиції вистави "Великий концерт для грамафона з оркестру", Театр пантоміми "Мімограф", 1992 р.

З'являється номер "Пташка в клітці" і вистава "Земля". Режисер сам придумує і оформлення вистави, сам добирає музику. На сцені подіум з розкритою чоловічою долонею. Звучить еко-джаз американського джазового музиканта, саксофоніста, композитора Пола Вінтера – "Колискова матусі-китихи маленькому тюленяткові". Сам музикант "екологічний джаз" схильний вважати музикою землі, "живою музикою". Усі епізоди у виставі режисер об'єднав однією постановкою – Землею. Серед епізодів найяскравішими були "Рибалка і рибка", "Поет" і власне сама "Земля". Люди, вкриті сіткою, символізували собою Всесвіт, з якого періодично виринали різні образи. Вічна тема боротьби Добра та Зла і висновок, єдиний можливий висновок: ми маємо берегти все, що нас оточує і вірити в те, що над нами і всередині нас існує цілий Всесвіт, а Добро і Любов обов'язково переможуть. Колектив їде в Японію і повертається з перемогою. Нагороди за оригінальність постановки, за режисуру. Після цієї поїздки вони стають членами АІТА/ІАТА – Інтернаціональна асоціація аматорських театрів. Мета асоціації – "Освіта через театр".

1996-й рік. Борис Озеров запрошує до співпраці над виставою "Чума на обидві ваші домівки" за п'єсою Г. Горіна. А. Гугнин виступає не тільки як актор, але й як один із хореографів, ще й як продюсер. У ролі мандрівного Менестреля, через пантоміму передав своє ставлення до дії, що відбувалася на сцені.

Сцени з авторської вистави “Земля” Анатолія Гугнина.
Театр пантоміми “Мімограф”, 1992 р.

Разом з хореографами – львів’янином Володимиром Аржановим та Давидом Гоґетидзе (Грузія) ставить і працює над пластикою танцювальних номерів.

12.11.1996 рік – дата реєстрації Львівської міської громадської організації під назвою “Театральномистецький центр “Юнівер”, директор якого – А. Гугнин. Під “дахом” цієї організації будуть існувати деякий час два колективи – театр “Гаудеамус” Б. Озерова і “Мімограф” – театр пантоміми А. Гугнина.

“Поет та клоун” – так називався бенефіс А. Гугнина. Така афіша з’явилася в місті. Дійство відбувалось в приміщенні Першого українського театру для дітей та юнацтва.

А. Гугнин довідується про міжнародний театральний фестиваль Аматорських театрів у США. Цей фестиваль відбувається один раз на чотири роки. Того року у фестивалі брали участь театри з Канади, Японії, США та Європи. Режисер повертається до вистави “Поппі і Хуаххо”, розуміючи, що цей матеріал буде зрозумілий людям будь-якої національності.

Залишені вдома без господаря Мавпа і Пес. Усе починається з безневинних пустощів. А закінчується тим, що до лап Мавпи потрапляє зброя. Ядерний вибух, який знищує все живе наприкінці. І єдина постать – Жінки в білому, яка тримає на руках, як дитину, зламану скрипку; скрипка раптом стає знову цілою, наче надія на те, що трагічному фіналу можна запобігти. Як результат: приз за головну

чоловічу роль (Юрій Тимчук – Мавпа) та Гран-прі фестивалю.

У статті “Америка – зліт, Україна – посадка...” читаємо: “Львівський театр пластичного дійства “Мімограф” зовсім не новачок у бурхливому потоці маленьких театрів. Майже десять років авангардна трупа намагається повернути втрачену славу в рідному місті, та все марно – грошей на вистави немає, стаціонарного приміщення театр просто позбавлений. Зневірившись, “мімографці” зробили ставку на Америку і ... виграли. Несподівано і триумфально ... Ніхто з львів’ян і не мріяв, що в результаті напруженої конкурентної боротьби з 18 театрами з Канади, Японії, США і Європи на фестивальний Олімп злетять саме вони. Та ще й як! “Поппі і Хуаххо” визнаний найкращою виставою фестивалю...” [2], (переклад, авт. Д. Гугнина).

Після цього – численні зустрічі, перемовини...

17 листопада 1999 року, у день народження А. Гугнина, на Львівському телебаченні виходить програма, присвячена його п’ятдесятиріччю. Режисер програми – Є. Г. Бондаренко (1938–2016). Ведуча – С. Є. Кохмат, журналіст, заслужений діяч мистецтв України. В розмові з ведучою програми А. Гугнин назвав свій театр “авторським”, маючи на увазі репертуар:

“Драматичним театрам легше. Для них пишуться п’єси, існує багато класичної драматургії. Ми виму-

Сцена з вистави “Чума на обидві ваші домівки” Г. Горіна. Режисер – Борис Озеров, хореограф – Анатолій Гугнин. Театр “Гаудеамус”. Львів, 1996 р.

Борис Озеров та Анатолій Гугнин. Моменти співпраці.

шені самі знаходити матеріал, на основі якого відтворюємо через пластику те, що відчуваємо. Наш театр – це пластичне мистецтво. Як сказав італійський режисер Джордж Стрелер: “Чим багатша “внутрішня мова”, яка звучить у свідомості актора, тим частіше в ній фіксуються моменти, які одразу ж можуть бути закріплені в його жестах...”. Мені хочеться навести ще один вислів французького режисера, актора Луї Жуве: “У акторів немає покликання, покликання є тільки у поетів. У нас є тільки набір прийомів, жестів, які, можливо, врешті-решт постануть перед глядачем як наше покликання”.

Завдяки нашому спонсору – Львівському відділенню “Промінвестбанку” ми змогли взяти участь у Міжнародних театральних фестивалях мистецтва у Польщі, Чехії, Угорщині, Німеччині. Майже на кожному – відзнака або перемога. Саме це нам дало відчути себе і своє значення у світі” [5].

У телепередачі були показані уривки з вистав театру.

Виникає ідея для майбутньої співпраці з Асоціацією громадських театрів США.

За задумом А. Гугнина, це був досить складний проект. В його баченні обидві сторони мали паралельно готувати виставу, використовуючи однокове оформлення, музику, костюми. Після прем’єри вистав у своїх країнах мав відбутися обмін тільки акторами, що виконували головні ролі.

Чому режисер для проекту бере саме п’єсу “Пліт мерців” Гаральда Мюллера? Дія в п’єсі “Пліт мерців” відбувається на землі після атомної катастрофи. Але це лише умови, в які загнані люди. Твір розкриває глибоку думку про наші взаємини. Що буде, якщо ми перестанемо відчувати чужий біль і будемо проявляти агресивність один до одного? Що ми передамо прийдешнім поколінням? Ця п’єса – попередження про те, що може статися, якщо люди перестануть думати про майбутнє. Мюллер дуже точно показав, як ми самі вбиваємо світ, в якому живемо. Це збіглося з позицією та світовідчуттям самого А. Гугнина. У його “Щоденнику” читаємо: “Багато представників блискучого розуму, за всю багатостраждальну історію людства, намагалися поставити питання сенсу його буття і знайти ту щасливу всеперемагаючу нитку істини, дотримуючись якої людство приходять до

Під час вручення
Гран-прі фестивалю
“International Theatre Festival”
(Мічиган, США), 1998 р.

Анастасія
та Анатолій
Гугнини.

гармонії свого буття. Але чому ж це світле майбутнє так і не настало, а навпаки, зробило людину жертвою трагічного історичного процесу?” [4].

Паралельно йшла робота над моновиставою “Саллі Боулз” за сценічною адаптацією роману “Прощавай, Берліне!” американського письменника Крістофера Ішервуда. Вистава мала йти англійською мовою (актриса А. Зверіна). Але не судилося... У газеті “Поступ” з цього приводу можна знайти відповідь: “Я дуже шкодую, що минув час дуелей...”. Так написав у листі-факсі до Посольства США засновник і президент театрально-мистецького центру “Юнівер” львів’янин Анатолій Гугнин. Причина – до болю тривіальна. Театру, який рік готував спільний американсько-український проект, відмовили в отриманні візи до США, після чого гастролі стали неможливими” [3].

Він розумів, що праця та шалені гроші, зібрані акторами, вже було вкладено, нічого не можна було повернути. Для максималіста за натурою єдиним виходом із ситуації, який він вважав найкращим, виявилось залишити цей Світ. Анастасія Гугнина не стало 5 січня 2001 року. Як Заповіт можна сприйняти запис у щоденнику:

“Тобі доведеться приймати світ таким, який він є, і в міру сил, творити і вдосконалювати його. Дай Боже тобі сил, вміння та таланту, щоб у цьому світі стати Людиною! Дай Боже тобі мужності і терпіння, щоб встояти і зберегти себе у цій вічній сутичці добра і зла, розуму і дурости, чесности і підлости” [4]. Цей Заповіт залишив мені він, мій Батько.

1. Дикунь Л. *Клоун с осенью в сердце. Любовь и смерть Леонида Енгибарова / Людмила Дикунь* // Московский комсомолец. – 15 липн. – 2002. – Режим доступу: <http://www.mk.ru/old/article/2002/07/15/164790-kloun-s-osenyu-v-serdtse.html> (Дата перегляду: 3.10.2018)

2. [б.а.] *Сегодня*. – № 143 (146). – 29 липн. – 1998. – Режим доступу: <https://www.segodnya.ua/oldarchive/90bf2ab67ff4649bc225665000353428.html> (Дата перегляду: 3.10.2018)

3. *Відеозапис передачі “Антракт”: присвячена театру “Мімограф”* (реж. С. Бондаренко). – Архів автора.

4. Гугнин А. *Щоденник*. – Рукопис. – Архів автора.

5. Бжезінська І., Ленко З. *Директор львівського театру наклав на себе руки. Трагедія / Ірина Бжезінська, Зоряна Ленко* // *Поступ*. – 11–17 січня 2001. – Режим доступу: http://postup.brama.com/010111/6_3_7.html (Дата перегляду: 3.10.2018)